

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Організація в підприємствах системи внутрішнього контролю загалом та трансакційних витрат зокрема забезпечуватиме керівництво інформацією про дійсний фінансовий стан підприємства і дасть змогу окреслити шляхи зменшення собівартості продукції й підвищення його конкурентоспроможності за рахунок встановлення відхилень від стандартних значень трансакційних витрат і причин їхнього виникнення [4, 540].

Внутрішній контроль організації – це здійснення суб'єктами організації, наділеними відповідними повноваженнями (суб'єкти внутрішнього контролю), або в автоматичному режимі, заданому зазначеними суб'єктами і під їхнім керуванням, таких дій:

- визначення фактичного стану чи дії керованої ланки системи керування (об'єкта контролю);
- порівняння фактичних даних з необхідними, тобто з базою порівняння, прийнятою в організації, заданою ззовні або заснованою на раціональності;
- оцінювання відхилень, що перевищують гранично допустимий рівень, та ступеня їхнього впливу на аспекти функціонування організації;
- виявлення причин таких відхилень [2, 35].

Основне призначення внутрішнього контролю полягає у безупинному спостереженні за економічною ефективністю виробничої, постачальницько-збутової й фінансової діяльності, забезпечення збереженості грошових та матеріальних засобів, усунення причин і умов, що породжують безгосподарність та витрати [1, 59].

Я. Д. Крупка і А. Л. Романчук наголошують, що система внутрішнього контролю має передбачати такі напрямки контрольної діяльності: контроль повноважень – контроль, що сприяє виконанню лише тих операцій, які забезпечують розвиток організації та є доцільними; контроль документального оформлення – контроль, що забезпечує реєстрацію всіх дозволених операцій в облікових регістрах; контроль облікових процедур – контроль, що сприяє правильному відображенню всіх операцій у системі рахунків синтетичного й аналітичного обліку і достовірності складаної звітності підприємства; контроль збереження – контроль, що забезпечує запобігання неправильному використанню майна, взятого до обліку [3, 149].

Об'єктом внутрішнього контролю трансакційних витрат є безпосередньо трансакційні витрати і трансакції. Суб'єктом внутрішнього контролю трансакційних витрат може бути директор, керівники сфер відповідальності, менеджери, бухгалтер або відповідальні особи, яким делегували повноваження займатися контролем таких витрат.

Для розробки раціональної системи внутрішнього контролю трансакційних

витрат на підприємстві є побудова її організаційно-інформаційної моделі, яка допоможе ефективно здійснювати контроль за такими витратами.

Організаційно-інформаційна модель системи внутрішнього контролю трансакційних витрат охоплює чотири блоки: середовище виникнення, середовище контролю, інформація та комунікаційні потоки і моніторинг, які є неподільною частиною одного цілого – системи контролю. Інформація кожного блоку забезпечує здійснення ефективного та оперативного контролю за трансакційними витратами.

Блок «Середовище виникнення» дає змогу визначити сфери відповідальності та структурні підрозділи, де виникають трансакційні витрати й їхні види і встановити причини виникнення цих витрат.

Блок «Середовище контролю» передбачає розробку правил, процедур та технічних прийомів щодо контролю за трансакційними витратами і механізму виконання доручень та рекомендацій щодо оптимізації розміру трансакційних витрат у кожній сфері відповідальності і у кожному структурному підрозділу окремо.

Блок «Інформація та комунікаційні потоки» при розробці в системі внутрішнього контролю за трансакційними витратами гнучкої інформаційно-комунікаційної інфраструктури призначений для передачі інформації на підприємстві про такі витрати, причини їхнього виникнення і величину трансакційних витрат.

Блок «Моніторинг» означає проведення постійного моніторингу в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства та здійснення оперативних заходів щодо контролю за трансакційними витратами.

Отже, запропонована модель системи внутрішнього контролю охоплює всі ділянки виникнення трансакційних витрат, що дає змогу здійснювати ефективно-оперативний контроль за такими витратами. А це у свою чергу призводить до покращення діяльності його структурних підрозділів та підприємства загалом.

Література:

1. Белобжецкий И. А. Финансовый контроль и новый хозяйственный механизм / И. А. Белобжецкий. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 256 с.
2. Бурцев В. В. Внутренний аудит компании: вопросы организации и управления / В. В. Бурцев // Управление финансами предприятия. – 2003. – № 4. – С. 35–49.
3. Крупка Я. Д. Облік і контроль операційної діяльності на підприємствах промисловості будівельних матеріалів: моногр. / Я. Д. Крупка, А. Л. Романчук. – Чернівці : Місто, 2011. – 296 с.
4. Ющак Ж. М. Внутрішній контроль трансакційних витрат в системі управління: організаційно-методичне забезпечення / Ж. М. Ющак // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 540–543.